

ЕТНОДИЗАЙН І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: РОЛЬ МИСТЕЦТВА У КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сиваш Ілона Олегівна

кандидат мистецтвознавства, доцент
Кафедра графічного дизайну
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв, Україна

В умовах російсько-української війни українське суспільство особливо вразливе не тільки фізично, морально, але й ментально та потребує застосування певних інструментів задля ідентифікації та єдності. Етнодизайн, як художній і комунікативний феномен, стає одним із ключових ресурсів у цьому процесі. Він поєднує традицію та сучасність, підтримує національну ідентичність і сприяє культурній консолідації суспільства. Етнодизайн є носієм культурного коду та важливим чинником формування національного стилю й візуальної ідентичності.

Мистецтво в умовах війни постає не лише засобом естетичного вираження, а й потужним чинником консолідації суспільства, адже воно формує спільний культурний код, зміцнює відчуття єдності та національної гідності, а також слугує духовною опорою у часи випробувань [8].

У творчих практиках війни мистецтво перетворюється на інструмент спільного переживання та взаємної підтримки, що згуртовує суспільство навколо ідеї незламності та спільної перемоги. Мистецтво консолідує українців через візуальні символи, які впізнаються одразу та асоціюються з українською ідентичністю. Традиційні мотиви, такі як витинанка, українська вишивка, петриківський розпис, разом із сучасними художніми інтерпретаціями створюють спільний культурний код. Коли люди бачать ці символи у плакатах, муралах, одязі чи цифрових медіа, це викликає відчуття належності до спільноти навіть у різних регіонах країни чи за кордоном.

Один із яскравих прикладів - Всеукраїнський конкурс плакатів «Міста-герої України: сила, мужність, незламність», який започаткований Громадською організацією «Національний інститут українознавства» спільно з провідними закладами вищої освіти України, у 2025 році та у якому брали участь художники з різних регіонів. Плакати демонстрували стійкість, патріотизм і дух єдності, поширювалися у соціальних мережах, громадських просторах і освітніх закладах, об'єднуючи людей навколо спільних цінностей і підтримуючи моральний дух нації.

Мистецтво об'єднує українців також через колективні творчі практики. Прикладами є: майстер-класи з витинанки та вишивки для дітей і дорослих,

спільні проекти зі створення патріотичних плакатів і листівок, виставки сучасного етнодизайну, де молоді художники поєднували традиційні мотиви з сучасними графічними технологіями. Такі ініціативи формують почуття спільної мети та відповідальності за культурну спадщину, зміцнюють соціальні зв'язки та підвищують громадську активність [3, 5].

Мистецтво створює позитивний наратив та психологічну підтримку під час війни. Арт-інсталяції у містах Харків, Київ, Львів із українською символікою та патріотичними гаслами надихали громадян і волонтерів, а цифрові арт-проекти в Instagram та Telegram поширювали меседжі єдності та підтримки. Серія «Незламні» українських плакатів демонструє мужність і силу нації [2].

Мистецтво консолідує українців не лише всередині країни, а й серед української діаспори за кордоном. Через етнодизайн, традиційні мотиви та сучасні арт-проекти українці за кордоном підтримують відчуття національної ідентичності та зв'язок із Батьківщиною. Наприклад, у багатьох європейських містах проводяться виставки українського етнодизайну, майстер-класи з вишивки та витинанки, тематичні фестивалі та культурні дні, де діаспора знайомиться з національними традиціями та сучасними мистецькими інтерпретаціями. Соціальні мережі та цифрові платформи поширюють українські мурали, плакати, арт-проекти та серії плакатів «Незламні», формуючи відчуття спільності та причетності до національного культурного простору [4, 1].

Таким чином, етнодизайн і сучасне українське мистецтво виступають потужним міжнародним інструментом консолідації, підтримуючи культурну ідентичність, зміцнюючи зв'язки між українцями в країні та за кордоном і демонструючи національну стійкість та єдність.

Список використаних джерел

1. Антонович Є. Етнодизайн-освіта: формування української національної ідентичності / Є. Антонович, В. П. Тищенко, С. Чирчик // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. – У 2-х т. – Т. 1. – Київ : КНУТД, 2023. – С. 301-304.
2. Бондар І. Етнодизайн як форма збереження образів народного мистецтва в умовах глобалізації. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. 2020. №3(2). С. 192-201.
3. Гоцалюк А. Етнодизайн у декоративно-прикладному мистецтві кінця XX - початку XXI століття / А. Гоцалюк // Українознавство. - 2020. - № 1. - С. 169-179.
4. Обуховська, Л. (2020). Сучасний український етнодизайн інтер'єру: стрімка динаміка і світове визнання. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну, 3(2), 202-220.
5. Роїк Ю. Етнодизайн кераміки як складова професійної підготовки майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва / Ю. Роїк // Молодь і ринок. - 2018. - № 11. - С. 171-176.
6. Сиваш І. О. Етнодизайн у контексті сучасного мистецтвознавства. International scientific and practical conference. Venice, Italy. November 27-28, 2020.

7. Сиваш І. Етнодизайн як національна форма мистецтва в сучасній світовій культурі: функції і місце. Національні культури у глобалізованому світі : зб. матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. Київ : КНУКіМ, 2017. С. 286-288.
8. Сиваш І. Концептуальні засади етнодизайну в Україні. Вісник НАКККіМ :наук. журнал. Київ : Міленіум, 2018. №3. С. 416-420.